

Upplands Väsby kommun

Kommunjurist
Solveig Jusélius
☎ 08-590 972 38
solveig.juselius@upplandsvasby.se

Styrdokument

2018-05-29

Dnr

KS/2018:72

Visselblåsarfunktion för Upplands Väsby kommun

Nivå: Kommungemensamt styrdokument
Antagen: Kommunstyrelsen den 4 juni 2018, § 127
Reviderad:
Giltig t.o.m: Den 31 december 2019
Ansvarig ägare: Kommunjurist

Visselblåsare och visselblåsarfunktion

Vad är en visselblåsare?

Visselblåsare är en översättning av det engelska begreppet Whistleblower och avser personer som slår larm om korruption eller andra oegentligheter, oftast hos sin arbetsgivare eller hos en myndighet.

Vad är visselblåsarfunktionen?

Visselblåsarfunktionen är en rapporteringskanal som syftar till att anställda och förtroendevalda i Upplands Väsby kommun och AB Väsbyhem ska kunna anmäla allvarliga missförhållanden begångna av personer i ledande ställning, och känna sig trygga med att anmälningarna tas emot och hanteras på ett korrekt sätt.

Syftet med funktionen är att synliggöra särskilt allvarliga missförhållanden och oegentligheter, som av någon anledning riskerar att inte nå fram till rätt adressat.

Vem kan anmäla och när?

Vem kan göra en anmälan?

Anmälan till visselblåsarfunktionen kan göras av en anställd eller förtroendevald i Upplands Väsby kommun eller i AB Väsbyhem.

När kan funktionen användas?

Funktionen ska endast användas vid misstanke om allvarliga oegentligheter begångna av en person i ledande ställning när kommunens/AB Väsbyhems normala interna rapporteringskanaler inte bedöms vara möjliga eller lämpliga att använda. Den normala rutinen är att anställda ska anmäla misstanke om allvarliga oegentligheter till sin närmaste chef. Det kan dock finnas situationer där detta inte är möjligt. Det kan till exempel vara att misstankarna rör den egna chefen, eller att den personen som anmäler är rädd för repressalier på grund av sin anmälan. Det är m a o viktigt att understryka att det bara är när den normala rutinen inte fungerar som visselblåsarfunktionen ska användas. En visselblåsarfunktion ska därför ses som ett komplement om den vanliga rutinen inte skulle fungera.

Funktionen är inte till för allmänna synpunkter på exempelvis ledarskap, lönesättning, rekrytering eller verksamhetsplanering.

Vad är allvarliga oegentligheter?

Allvarliga oegentligheter

Det är inte möjligt att räkna upp allt som kan anses vara "allvarliga oegentligheter". Nedanstående punkter ska därför ses som en exemplifiering:

- Mutbrott, korruption, bedrägeri, trolöshet mot huvudman och förfalskning
- Andra situationer där någon får privat vinning av sin tjänsteställning
- Jäv
- Tjänstefel
- Betydande brister i säkerheten på arbetsplatsen
- Betydande överträdelser av miljöregler
- Allvarliga former av diskriminering och trakasserier
- Brott mot tystnadsplikt

Vilka personer kan anmälas?

Personer i ledande ställning

Med person i ledande ställning avses direktörer, kontorschefer och andra chefer inom de olika kontoren/kommunala verksamheter. Med person i ledande ställning i AB Väsbyhem avses VD och avdelningschefer.

Brott eller allvarligt olämpligt beteende begångna av andra än personer i ledande ställning ska inte rapporteras via visselblåsarfunktionen.

Innehållet i anmälan

Vad behöver en anmälan innehålla?

- Vem/vilka misstänks ha begått lagöverträdelser eller andra allvarliga oegentligheter som rör kommunen/AB Väsbyhem?
- Tidpunkten för händelsen/lagöverträdelserna
- Närmare beskrivning av den händelse/lagöverträdelserna som anmälan avser (skilj på vad du vet och vad du tror)
- Andra relevanta kommentarer till den händelse/lagöverträdelserna som anmälan avser
- Information om dokumentation eller andra uppgifter som skulle kunna underlätta fortsatt utredning

Lagstiftning

Meddelarfrihet

Meddelarfriheten innebär att varje medborgare har rätt att lämna uppgifter om vad som helst till den som direkt kan offentliggöra uppgifter i media, till exempel journalister och författare. Meddelarfriheten gäller också för tjänstepersoner i kommunen och i kommunala bolag om de vill lämna uppgifter som de fått i sitt arbete. Meddelarfriheten kombineras med skydd för anonymiteten och ett förbud mot att efterforska den person som lämnat uppgifterna. Vissa bestämmelser i offentlighet- och sekretesslagen begränsar dock meddelarfriheten.

Justitieombudsmannen har i ett antal beslut understrukit att personer i chefsställning inte får utnyttja sin position till att inskränka underställd personals rättigheter att fritt meddela sig med företrädare för tidningar och andra medier. De bör även avhålla sig från att uttala sig eller agera på ett sätt som är ägnat att uppfattas som försök att förmå personalen att avhålla sig från direktkontakter med journalister, vare sig det är i tjänsteangelägenheter eller annars. De får inte heller handla på ett sådant sätt att de skapar fruktan för någon typ av repressalier för den som inte följer ledningens rekommendationer härvidlag. Det skydd för yttrandefriheten som regeringsformen ger innebär alltså bl.a. att en myndighet inte får försöka motarbeta att de anställda använder sig av sina rättigheter, varken när det gäller »vanliga» yttranden eller när det gäller yttranden i massmedia.

Den 1 januari 2017 trädde ny arbetsrättslig lagstiftning i kraft, lag (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Lagen inskränker inte det skydd som kan gälla på annan grund. Skyddet gäller även inhyrda arbetstagare. Med allvarliga missförhållanden avses brott med fängelse i straffskalan eller därmed jämförliga missförhållanden. Utsätts arbetstagaren för repressalier har arbetstagaren rätt till skadestånd.

Lagstiftning och föreskrifter om behandling av personuppgifter

Visselblåsarfunktionen måste förhålla sig till personuppgiftslagen 1998:204 (PUL), dataskyddsförordningen, GDPR, dataskyddslagen och offentlighets- och sekretesslagen 2009:400 (OSL). Dataskyddsförordningen och dataskyddslagen träder ikraft den 25 maj 2018 då personuppgiftslagen med följdförfattningar upphör att gälla.

Enligt 21 § PUL är det enbart tillåtet för myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden.

Enligt artikel 10 i dataskyddsförordningen, GDPR, får myndigheter behandla personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och överträdelse eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder enligt artikel 6.1 eller då behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, där lämpliga skyddsåtgärder för de registrerade och rättigheter och friheter fastställs.

I förslaget till en svensk kompletterande dataskyddslag har begreppet "överträdelse" tolkats som "lagöverträdelse som innefattar brott".

Praktisk hantering

Till vem och hur gör man en anmälan?

Anmälan görs till kommunjuristen på kommunledningskontoret som ansvarar för Upplands Väsby kommuns visselblåsarfunktion. Det är kommunjuristen som både tar emot och utreder visselblåsarärendena.

Det finns flera olika sätt att göra en anmälan:

- Personligt besök
- Telefonsamtal
- Brev märkt Visselblås, kommunjuristen, kommunledningskontoret, KLK
- E-post: visselblas@upplandsvasby.se

Efter att en anmälan är mottagen och registrerad, utreds den av kommunjuristen. Muntlig anmälan antecknas av kommunjuristen, som kontrollerar att anmälan har uppfattats korrekt.

Visselblåsarfunktionens utredning

Utredningens syfte

Den interna utredningens huvudsakliga syfte är att bedöma om tipset är sakligt grundat och graden av allvarlighet. När kommunjuristen är klar med utredningen föredras den för kommundirektören som beslutar hur ärendet ska handläggas vidare. Beslutet kan exempelvis komma att resultera i en polisanmälan, att ärendet läggs ned eller som en rekommendation till berörd nämnd/AB Väsbyhem.

Anmälningar som inte är av den karaktären att de faller inom ramen för visselblåsarfunktionen skickas av kommunjuristen till berört kontor/kommunal verksamhet respektive till AB Väsbyhem för hantering. Anmälningar som bedöms vara av låg allvarlighetsgrad skickas till berört kontor /kommunal verksamhet respektive till AB Väsbyhem för kännedom.

Uppföljning och kontroll

Uppföljning och kontroll av visselblåsarfunktionen

Antal inkomna ärenden samt beslut redovisas till kommunstyrelsen två gånger per år.

Allmänna handlingar

Blir en anmälan en allmän offentlig handling?

En anmälan till visselblåsarfunktionen blir normalt sett en allmän och offentlig handling.

Såväl uppgifterna i anmälan som identiteten på anmälaren omfattas av reglerna om offentlighet och sekretess och ett utlämnande måste prövas i varje enskilt fall i enlighet med reglerna i offentlighets- och sekretesslagen 2009:400 (OSL). En person som vill vara anonym ska därför inte lämna några uppgifter som avslöjar personens identitet i samband med en anmälan. Kommunjuristen kommer inte att göra några efterforskningar för att identifiera vem som lämnat en anonym anmälan. Upplands Väsby kommun kan ändå inte garantera att en uppgiftslämnare förblir anonym beroende på lagstiftningen (OSL).